

Miljösamverkan
Sverige

4. Tillsynsmyndigheternas möjligheter och befogenheter

Innehåll

Hänvisning till fördjupning	2
Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken	2
Tillträde	2
Skadestånd vid felaktiga upplysningar och råd	2
Proportionalitet.....	2
Avgöranden av MMÖD.....	2
Ställningstaganden från JO.....	3
Diskussionsfrågor, att diskutera med till exempel en kollega	3
Exempel att ta reda på, på din arbetsplats.....	3
Övningsuppgift	3

Hänvisning till fördjupning

Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken

Specialmotiveringar till bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken finns i [Regeringens proposition 2019/20:137 Förbättrad tillsyn på miljöområdet](#) på sidorna 86-97.

Specialmotiveringar till de ursprungliga bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken finns i Miljöbalkspropositionen 1997/98:45 [del-2 \(regeringen.se\)](#) på sidorna 266-285.

Naturvårdsverkets handbok 2001:4 ”[Operativ tillsyn](#)”, kan fortfarande vara aktuell att studera även om många regeländringar har skett.

Tillträde

Specialmotiveringar till bestämmelserna i 28 kap. 1 § om rätt till tillträde finns på sid 98 i proposition 2019/20:137 och på sid 294-294 i del 2 i proposition 1997/98:45 (länkar finns ovan).

Skadestånd vid felaktiga upplysningar och råd

Specialmotiveringen till 3 kap 3 § skadeståndslagen finns i specialmotiveringen i regeringens proposition [Det allmännas skadeståndsansvar Proposition 1997/98:105 - Riksdagen](#) på sid 59-62 (propositionen finns inte som PDF så man får skrolla sig ned i texten).

Proportionalitet

Grundläggande bestämmelser om att krav från en myndighet inte ska vara mer långtgående än nödvändigt finns i 5 § i förvaltningslagen. Specialmotivering till bestämmelsen finns i regeringens proposition [En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag, Prop. 2016/17:180 \(riksdagen.se\)](#) på sid 289-290.

Avgöranden av MMÖD

I domar rörande överprövade ärenden finns ett mycket stort antal exempel som kan vara relevanta när det gäller det som tagits upp i denna föreläsning. Vissa av dessa redovisas nedan. Domarna och ytterligare exempel kan sökas i [Domstolsväsendets rättsinformation](#) eller genom att söka på numret i webbläsaren.

Mark- och miljööverdomstolen har ansett att en miljö- och hälsoskydds nämnd hade rätt att kräva undersökningar av radonhalt med stöd av bland annat 26 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken. MÖD 2012.20.

Mark- och miljööverdomstolen ansåg att uppgifter som en miljönämnd begärt rörande var master och antenner för mobiltelefoni är belägna får begäras med stöd av 26 kap. 21 § miljöbalken eftersom redan risken för påverkan är tillräcklig för att masterna ska betecknas som miljöfarliga enligt 9 kap. 1 § miljöbalken. MÖD 2005:55.

Mark- och miljödomstolen har ansett genomförandet av en inventering av potentiellt förorenade områden skulle ske enligt den metodik som tillsynsmyndigheten föreskrivit trots att ansvarig redan utfört inventering enligt annan metodik. Det ansågs enligt 26 kap. 21 § rimligt att kräva att uppgifterna sammanställdes enligt den metodik som tillsynsmyndigheten bestämt. MÖD 2012.2.

Mark- och miljööverdomstolen har ansett att det fanns skäl att ett tillsynsbeslut skulle gälla omedelbart enligt 26 kap. 26 § eftersom det inte framkommit att risken för olägenheter skulle vara överhängande. MÖD 2016.3.

Ställningstaganden från JO

Bland Justitieombudsmannens ställningstaganden finns exempel som kan vara relevant när det gäller det som tagits upp i denna föreläsning:

En byggnadsnämnd hade meddelat bygglov för ett fritidshus år 2011 varefter byggnationen genomfördes. Sedan en granne överklagat återförvisades ärendet till nämnden. Även senare lovbeslut om fritidshuset hade visats åter till nämnden. Sammanlagt hade frågan om bygglov för fritidshuset återförvisats till nämnden vid tre tillfällen. JO:s utredning avser nämndens handläggning efter den senaste återförvisningen. I beslutet framhåller JO att bygglovsprövningen avsåg redan utförda åtgärder som en granne hade begärt att nämnden skulle ingripa mot. JO noterar att det tog två månader innan nämnden påbörjade handläggningen av det återförvisade lovärendet och nio månader innan nämnden förelade sökanden att komplettera sin ansökan, vilket inte är tillräckligt skyndsamt. Det är enligt JO inte godtagbart att den totala handläggningstiden i det återförvisade ärendet uppgick till ett år och åtta månader. [Dnr 6963-2018, www.jo.se.](#)

Diskussionsfrågor, att diskutera med till exempel en kollega

1. Vid vilka tillfällen kan det vara en fördel att utnyttja möjligheterna i 26 kap. 15 § att koppla ett föreläggande eller förbud till viss fastighet genom att sända beslutet till inskrivningsmyndigheten?
2. Vilka för- och nackdelar har du erfarenhet av när det gäller att informera verksamhetsutövare om regler jämfört med att fatta beslut om åtgärder?
3. Vilket är dina bästa exempel på hur man ska förmå en ansvarig att följa miljöbalkens regelverk trots att den ansvarige utnyttjar alla möjligheter att fördröja verkställighet av beslut?

Exempel att ta reda på, på din arbetsplats

1. Finns någon form av stöd inom din myndighet för att avgöra i vilka situationer det räcker med att lämna information om regler och i vilka det i stället ska ställas krav i formella beslut?
2. Hur beaktas inom din myndighet kraven om att mer ingripande åtgärder än vad som behövs inte får tillgripas i det enskilda fallet? (26 kap. 9 § miljöbalken och 5 § förvaltningslagen) Sker någon utvärdering?
3. Hur informerar din myndighet berörda om de regler inom miljöbalkens regelverk som myndigheten bedriver tillsyn över?
4. Vilka rutiner finns inom myndigheten för att säkerställa att vitesförelägganden formuleras på ett korrekt sätt? Hur ofta händer det att myndigheten begär utdömande av vite efter det att vitesförelägganden inte har följts?

Övningsuppgift

Med stöd av vilka bestämmelser kan en tillsynsmyndighet skaffa sig kunskaper om en verksamhets eller åtgärds påverkan på människors hälsa och miljön, för att få underlag till bedömning av behov av att ställa bindande krav om exempelvis skyddsåtgärder?

Exempel på svar finns i separat dokument som du hittar sist bland utbildningens olika avsnitt.